

**Sex- och samlivsproblematik
vid Parkinsons sjukdom**

Lund

2023 11 23-24

Birgitta Hulter
Doktor i medicinsk vetenskap och auktoriserad klinisk sexolog (NACS)

SESAM® AB – För sexuell hälsa och välbefinnande
Samlivsmottagning och kunskapsutveckling
Wallingstans 37, i Stockholm och
Ringvägen 19, i Uppsala
+46 708 66 28 66
www.sexolog.se birgitta@sexolog.se

© Birgitta Hulter SESAM® AB

1

**Sexualitet – behov, drift, fortplantning?
njutning och vuxenlek?**

Lust, lek o njutning – en mänsklig rättighet
eller lyx?
Ren överlevnad kräver inte sexuell
tillfredsställelse.

© Birgitta Hulter SESAM® AB

2

**Sexualitet är
intimt, privat och värdeladdat!**

Vad är viktigt för mogna människor?
Närhet, ömhet och njutning.
Kan vi stödja sexuellt välbefinnande?

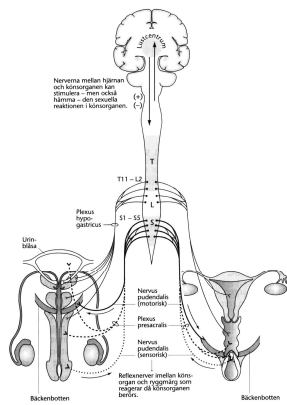
© Birgitta Hulter SESAM® AB

3

Sexuell funktion - biologi

- Neurologiska skeenden
- Blodcirkulation
- Hormonella system

4

5

Hjärnan – lusten, driften

□ Viktiga hormoner påverkar

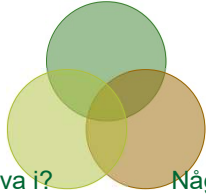
- Testosteron
- Östrogen
- Oxytocin

© Birgitta Hulter SESAM® AB

6

Sexuell hela livet! - Bio-psyko-socialt

Att vara kvinna/man?

En kropp att leva i?

Någon att älska?

© Birgitta Hulter SESAM® AB

7

Sexuella möjligheter påverkas av åldrande och sjukdom

- Stelhet och rörelsesvårigheter
- Depression och ångest
- Blås- och tarpåverkan
- Störd nattsömn, trötthet och smärta
- Påverkad parrelation och kommunikation
- Ensamhet kan ge sexuella svårigheter

© Birgitta Hulter SESAM® AB

8

Vanliga sexuella svårigheter och problem

- Nedsatt lust och olust
- Otillräcklig lubrikation och erektion
- Orgasmsvårigheter
- Underlivssmärta
- Samlevnads-/relations-/kommunikationsproblem med partner

© Birgitta Hulter SESAM® AB

9

Sexuella möjligheter påverkas av åldrande och sjukdom

- Längtan efter ömhet och gemenskap i vardagen finns ofta kvar hos båda män och kvinnor.
- Prestationsångest tillkommer, rädsla att vara otillräcklig för partners förväntningar på intimt samliv.
- Har aldrig eller sällan sexuell aptit.
- Får aldrig eller sällan orgasm vid samlag.
- Har ofta eller alltid besvär av erektionsstörning.
- Upplever ofta eller alltid smärta vid samlag.
- Får ofta eller alltid för tidig utlösning.
- Sörjer att vara drabbad av skröplighet och att inte kunna motsvara sin partners förväntan.

© Birgitta Hulter SESAM® AB

10

Sexuell påverkan av Parkinsons sjukdom

- Sexuella svårigheter är vanliga vid Parkinsons sjukdom.
- Nedsatt eller avsaknad lust och intresse kan kopplas till dopaminbrist. När behandling med dopaminerga läkemedel påbörjas, kan lusten plötsligt öka, vilket kan bli problematiskt för patient och/eller partner.
- Andra besvär berör degeneration i det centrala och perifera autonoma nervsystemet. Detta kan innefatta svårighet med upphetsning, impotens, samlagssmärta och svårighet att uppnå orgasm och ejakulation.
- Mediciner och rörelsehinder inverkar, liksom psykologiska faktorer såsom ångest, depression och kommunikationsproblem i paret.

© Birgitta Hulter SESAM® AB

11

Vanligaste sexuella dilemmat...

- är ensamhet, också i fasta parrelationer och äktenskap...
- sjukdom kan göra att självkänslan minskar och att man avstår från att ta initiativ för att bryta ensamheten...

© Birgitta Hulter SESAM® AB

12

Sexuella möjligheter påverkas av sjukdom

- Då ett par har upphört med sexuell aktivitet under en längre period kan behandling, (erektilsstödjande lkm) som plötsligt återskapar sexuella möjligheter, bli ett nytt problem i samlivet.

© Birgitta Hulter SESAM® AB

13

Sexuella möjligheter påverkas av sjukdom

Återkommande parsamtal är nödvändiga för att stämma av frustrationer och önskningar.

Inbjudan till samtal är nödvändigt!

- All erfarenhet visar att svårigheterna att tala om sexualitet ligger hos behandlaren.

© Birgitta Hulter SESAM® AB

14

Behandling av sexuella problem

- Våga fråga!
- Lyssna!
- Utredda
- Behandla

© Birgitta Hulter SESAM® AB

15

Sexologisk rehabilitering – råd och stöd

- Råd och stöd till patient och partner
- Identifiera begränsningar
- Annorlunda möjligheter
- Att leva – trots allt

© Birgitta Hulter SESAM® AB

16

Ta med hem!

- **Det finns många orsaker bakom sexuella svårigheter och problem.**
- **Våga fråga!**
- **Sexologisk rehabilitering kräver mera än att skriva ut erektionsstödande läkemedel.**

© Birgitta Hulter SESAM® AB

17

Ett bra samliv?

© Birgitta Hulter SESAM® AB

18

Erektionsstödande behandling, PDE5-hämmare, utan läkemedelsförmån

<i>Sildenafil</i>	Viagra, <i>tablett</i>	90 SEK
<i>Dos:</i>	50 mg (25-100 mg)	60 min
<i>Tadalafil</i>	Cialis, <i>tablett</i>	95 SEK
<i>Dos:</i>	20 mg	30 min-30 h
Alt. 5 mg dagligen		30 SEK
<i>Vardenafil</i>	Levitra, <i>tablett</i>	90 SEK
<i>Dos:</i>	10 mg (-20 mg)	25 – 60 min

Copyright Bigitta Hulter SESAM AB
www.sexolog.se

19

Observera!

Sildenafil, Viagra, Cialis, Levitra, flera utvecklas
Kräver lust och sexuell aktivitet

Kontraindikation: aldrig tillsammans med nitrater
Biverkan: huvudvärk, rodnad, dyspepsi, synrubbning

Copyright Bigitta Hulter SESAM AB
www.sexolog.se

20

Sexologisk rehabilitering – råd och stöd

- Efter en längre period av sexuell inaktivitet kan behandling som återskapar sexuella möjligheter upplevas som ett nytt samlivsproblem.

Copyright Bigitta Hulter SESAM AB
www.sexolog.se

21

Sexologisk rehabilitering – råd och stöd

- ED medikamenter kan förbättra erektionsförmågan men –
- lusten för ökad sexuell aktivitet kanske inte delas av partnern.

Copyright Birgitta Halter SESAM AB
www.sexolog.se

22

Bra vård för alla – Sexuell hälsa

- Att bli accepterad i sin sexualitet
- Att ha rätt till bästa möjliga sexuella välbefinnande
- Att ha rätt till kroppslig integritet och respektfullt bemötande
- Att ha rätt att vara sexuellt aktiv eller att avstå

23

Vårdpersonal behöver utbildning och handledning

- De flesta har mycket begränsad utbildning i frågor som rör sexuellt välbefinnande.
- Sexualitet är starkt värdeladdad.
- Svåra frågor som berör integritet, respekt och självbestämmande.

24

Vårdpersonal behöver utbildning och handledning

- För att hantera sexuella problem behövs:
 - kunskaper,
 - att få bearbeta sina attityder och
 - att få erfarenhet av olika frågeställningar

25

26

27

